

دایرة المعارف بزرگ طب اسلامی

ج ۷

▣ بهداشت و پیشگیری از بیماری‌ها در اسلام

▣ اخلاق پزشکی

▣ طبیب معنوی

▣ اعترافات و پیشنهادات

مؤلف:

آیة الله مصطفی نورانی

پدیدآورنده: نورانی، مصطفی، ۱۳۰۵ - ۱۳۸۲.
 عنوان و نام پدیدآور: دائرة المعارف بزرگ طب اسلامی / نویسنده: مصطفی نورانی
 مشخصات نشر: تهران: سیب سبز، ۱۳۹۰
 مشخصات ظاهری: ۹ ج.
 شابک دوره: ۱۳۰۰۰۰۰ ریال
 شابک جلد هفتم: ISBN : 978-600-5839-36-4.
 ISBN : 978-600-5839-39-5.
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا.
 یادداشت: کتابنامه به صورت زیر نویس.
 موضوع: پزشکی اسلامی - دائرة المعارفها.
 موضوع: پزشکی گیاهان دارویی - دائرة المعارفها.
 موضوع: پزشکی سنتی.
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۰، ۲۸۷ و ۳۰۹، ۱۲۸، ۳ R
 رده بندی دیویی: ۶۱۰.۳
 شماره کتابخانه ملی: ۴۱۵۸۵۴۵

دائرة المعارف بزرگ طب اسلامی ۷

ناشر: انتشارات سیب سبز
 مؤلف: آیه الله مصطفی نورانی
 نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۰
 شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه
 صحافی: جواناتان O چاپ: تکثیر
 شابک دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۹-۳۹-۵
 شابک جلد هفتم: ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۹-۳۶-۴
 قیمت: دوره نه جلدی ۱۳۰۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی: قم، خیابان معلم، معلم ۱۰، فرعی اول سمت راست پلاک ۲۱
 تلفن: ۷۷۳۷۱۰۲ و ۷۷۳۷۷۹۲ - ۲۵۱
 فروشگاه: قم، خیابان صفائیه، کوچه ۲۴ (مستاز) پلاک ۶۵
 تلفن: ۷۷۳۱۲۶۳ و ۷۷۳۲۹۹۲ - ۲۵۱
 همراہ: ۰۹۱۲ ۱۵۱ ۹۹۲۹
 صندوق پستی: ۳۷۱۳۵ - ۱۱۴۹

فهرست مطالب

□ بهداشت و پیشگیری از بیماریها در اسلام

پیشگفتار.....	۲۵
● بخش اول: بهداشت.....	۲۵
نظافت در اسلام.....	۲۷
ریشه‌یابی بهداشت.....	۲۸
ارتباط علم و دین.....	۲۸
آموزش بهداشت.....	۳۱
توجه اسلام به ابعاد مختلف مسائل.....	۳۵
آموزش بهداشت یک عبادت مستمر.....	۳۵
آموزش بهداشت وظیفه کیست؟.....	۳۷
تغییر رفتار.....	۳۸
نمونه‌هایی از شیوه‌های آموزشی در اسلام.....	۳۹
بهداشت فردی.....	۴۲
بهداشت خواب.....	۴۵
تأثیر خواب و بیداری.....	۴۸

بهداشت استحمام.....	۵۱
حمام و حالت مزاج.....	۵۲
نوره کشیدن.....	۵۷
نکاتی در مورد خشک کردن بدن.....	۵۹
آداب خضاب و روغن مالی.....	۶۱
بهداشت پوشش.....	۶۲
بهداشت ورزش.....	۶۳
بهداشت مسافر.....	۶۷
مختصری در بهداشت دریانوردان.....	۶۹
رعایت بهداشت در فصول سال.....	۶۹
بهداشت بدن.....	۷۱
بهداشت دست‌ها.....	۷۲
بهداشت پاها.....	۷۳
بهداشت ناخن‌ها.....	۷۴
بهداشت پوست.....	۷۵
بهداشت پوست و موی سر.....	۷۸
جوش صورت.....	۸۲
نشتن در آفتاب.....	۸۴
آفتاب زدگی.....	۸۵
بهداشت چشم.....	۸۶
بیماری‌های چشم.....	۸۷
بهداشت گوش.....	۸۸
بهداشت بینی.....	۹۰
بهداشت دهان و دندان.....	۹۰
چگونه دندانهای کودک را سالم نگاه داریم؟.....	۹۸
تغذیه مادر و کودک و رابطه آن با سلامت دندانها.....	۱۰۱

دندان درد و پوسیدگی آن.....	۱۰۵
راههای پیشگیری از پوسیدگی دندان.....	۱۰۶
بیماری نسوج دور دندان و استخوان.....	۱۰۶
راههای پیشگیری از بیماری دور دندانی.....	۱۰۷
بهداشت قلب.....	۱۰۷
بهداشت عضلات و مفاصل ها.....	۱۱۱
بهداشت تغذیه.....	۱۱۴
بهداشت گوشت.....	۱۱۸
بهداشت نان.....	۱۲۱
بهداشت شیر و فرآورده های آن.....	۱۲۲
روشهای بهداشتی کردن شیر.....	۱۲۳
بهداشت تخم مرغ.....	۱۲۵
بهداشت سبزیجات و میوه جات.....	۱۲۶
بهداشت چای.....	۱۳۱
اطلاعاتی درباره نمک.....	۱۳۲
روشهای نگهداری مواد غذایی.....	۱۳۳
نگهداری مواد غذایی در منازل.....	۱۳۵
بهداشت محیط آشپزخانه، ظروف و وسایل آن.....	۱۳۶
بهداشت مواد غذایی در اماکن.....	۱۳۸
وقت خوردن غذا و وعده های آن.....	۱۳۹
جویدن غذا.....	۱۴۲
جویدن فرآورده های صمغی.....	۱۴۲
توصیه های سودمند از ائمه معصومین (علیهم السلام).....	۱۴۳
ضررهای پرخوری.....	۱۴۶
پرخوری و مرض قند.....	۱۴۸
پرخوری و فشار خون.....	۱۴۹

۱۴۹	غذای کامل
۱۵۲	نمونه‌ای از غذاهای کامل بهداشتی
۱۵۳	مشخصات تغذیه بد
۱۵۴	آب خوردن
۱۵۶	ضرر نوشیدن آب بعد از خوردن میوه
۱۵۷	ناسازگارهای غذایی
۱۵۸	اشکال دیگر ناسازگارها تحت عنوان تضاد
۱۵۸	غذاهای سازگار با یکدیگر
۱۵۹	غذاها و گوارش آنها
۱۶۱	پرهیز (حمیه)
۱۶۲	رژیم غذایی برای متعادل شدن وزن بدن
۱۶۳	تغذیه حرام
۱۶۴	گوشت خوک
۱۶۵	مردار
۱۶۶	خون
۱۶۶	بهداشت روانی
۱۶۷	قرآن، شفای دردها و آرام بخش دلها
۱۶۸	فوائد جسمی، اخلاقی و بهداشتی روزه
۱۷۱	حضور در پیشگاه الهی و ذکر او
۱۷۱	محبت، دوستی و دلبستگی
۱۷۳	عفو و گذشت
۱۷۴	رفتاری نیک و عمل صالح
۱۷۶	توبه
۱۷۷	نوازن و اعتدال
۱۷۹	موفقیت در سایه امنیت
۱۸۰	سکوت

۱۸۰	مسائل جنسی و نقش آن در سلامتی روح و جسم
۱۸۱	تغییرات و تحولات بلوغ
۱۸۳	نقش خانواده در بهداشت روانی
۱۸۵	نقش جامعه در سلامت روانی
۱۸۶	پرورش خردسالان
۱۸۷	سعادت و شقاوت کودک
۱۸۹	اثر غذای حرام
۱۸۹	اثر شرابخواری و فرزند
۱۹۰	تأثیر محیط و آب و هوا در سلامت روانی انسان
۱۹۱	تأثیر رنگها در روان آدمی
۱۹۲	انتخاب رنگ لباس
۱۹۲	انتخاب رنگ کفش
۱۹۳	زینت و آرایش
۱۹۳	اسلام و فضای پاک و معطر
۱۹۴	آداب انگشتی
۱۹۴	بهداشت نسل
۱۹۷	تأثیر تغذیه در نطفه و جنین
۱۹۸	تأثیر سوء الککل
۲۰۰	اعتیاد و نسل
۲۰۱	سیگار و نسل
۲۰۲	ازدواج با بیگانه یا خویشاوند
۲۰۶	آداب همبستری و آمیزش
۲۱۳	بهداشت اطفال
۲۱۳	برتری تغذیه با شیر مادر
۲۱۴	تأثیر تغذیه در بهداشت مادر و کودک
۲۱۵	قبل از شیر دادن چه باید کرد؟

۲۱۶	قارچ سر پستان
۲۱۷	بهداشت نوزاد
۲۱۷	چگونگی تغذیه مادران
۲۱۹	مراقبت در دوران حاملگی
۲۱۹	وضع حمل آسان
۲۲۰	ختنه کردن اطفال
۲۲۱	بهداشت جهازات تناسلی و ادرار
۲۲۱	بهداشت دستگاه تناسلی
۲۲۳	بیماری سیفلیس
۲۲۴	بیماری سوزاک
۲۲۵	شانکر نرم یا آتشک
۲۲۶	اقدامات لازم جهت پیشگیری و مبارزه با بیماریهای آمیزشی
۲۲۷	بهداشت محیط
۲۲۷	بهداشت هوا
۲۲۹	مبارزه با آلودگی هوا
۲۳۰	هوای خوب
۲۳۰	تأثیر هوا و اوضاع اقلیمی در انسان
۲۳۲	بهداشت آب
۲۳۵	بهداشت آب دریا و علل آلودگی آن
۲۳۶	بهداشت استخرهای شنا
۲۳۷	بهداشت مسکن
۲۴۱	سروصداها
۲۴۱	جلوگیری از سوانح و حوادث
۲۴۲	بهداشت دفع زباله
۲۴۳	مبارزه با حشرات
۲۴۴	سوسک

۱۱	فهرست
۲۴۴	موش
۲۴۵	اجتناب از سگ
۲۴۶	روشهای مبارزه با بندپایان
۲۴۶	مبارزه با شپش
۲۴۷	مبارزه با کک
۲۴۷	مبارزه با پشه خاکی
۲۴۷	مبارزه با کنه ها و میره ها
۲۴۸	بهداشت مسجد و زیارتگاهها
۲۴۹	بهداشت مراکز تهیه، تولید، توزیع و فروش مواد غذایی
۲۵۰	بهداشت توالت
۲۵۰	محل توالت را کجا باید انتخاب کرد؟
۲۵۱	تخلی قبل از خواب
۲۵۲	بهداشت مسافرخانه ها و هتل ها
۲۵۳	بهداشت اردوگاهها
۲۵۴	شرایط بهداشتی محوطه کار
۲۵۵	لباس و وسایل حفاظتی کارگران
۲۵۶	بهداشت محیط کشتارگاه
۲۵۸	بهداشت بیمارستانها
۲۶۰	عیادت مریض
۲۶۲	ثواب صبر مریض و شکایت نکردنش
۲۶۴	بهداشت غسلخانه ها
۲۶۵	بهداشت گورستانها
۲۷۱	● بخش دوم: پیشگیری
۲۶۹	مقدمه
۲۷۱	بیماریهای عفونی
۲۷۵	عفونت ویروسی

۲۷۶	بیماریهای عروق، سیفلیس آنورتا و ائساع آن
۲۷۷	تصلب شرائین
۲۷۸	بیماری ریتو
۲۷۸	فشارخون اصلی
۲۷۸	کمی فشارخون
۲۷۹	اغما (سنگوب)
۲۷۹	شوگ
۲۷۹	واریس
۲۷۹	اسهال باکتریها
۲۸۰	اسهال درازمدت همراه با نشانه‌های سوء جذب
۲۸۱	اسهال حاد آبکی
۲۸۱	تیفوس
۲۸۳	مرض گرم‌زدگی
۲۸۶	اختلاف درمان در مزاجهای گرم و سرد
۲۸۶	بیماری چاقی، بیماری کوشینگ
۲۸۷	لاغری
۲۸۷	داروی لاغری
۲۸۸	داروی تقویتی
۲۸۸	دوای فربه کننده بدن
۲۸۹	چاقی در بیماران مبتلی به افزایش فشار خون
۲۸۹	خطر جراحی در بیماران چاق
۲۸۹	استفراغ به علت ازدیاد آستون خون (آستونمی)
۲۹۰	مصرف آنتی بیوتیک و سوء جذب مواد قندی در نوزادان
۲۹۱	بیماری قند
۲۹۶	بیماری قند بی مزه
۲۹۶	انواع بیماری قند

شیره لوزالمعده.....	۲۹۷
بیماری قند در کودکان.....	۲۹۷
لوزالمعده و ترشح داخلی آن.....	۲۹۹
بیماریهای مری.....	۲۹۹
هیجان خون (فشارخون).....	۳۰۱
کم خونی.....	۳۰۴
مبارزه بدن با عوامل مضر.....	۳۰۶
تغییرات پس از مرگ.....	۳۰۶
زندگی اعضا جدا از بدن.....	۳۰۶
تعریف زنده و مرده بودن در عناصر شیمیایی.....	۳۰۷
فعالیت عناصر.....	۳۰۷
فعالیت عناصر آبهای معدنی.....	۳۰۷
خواص بازتاب عناصر فعال.....	۳۰۹
بازتاب نور خورشید.....	۳۱۰
بازتاب تشعشعات حرارت.....	۳۱۳
بازتاب طلا و نقره.....	۳۱۳
دندان.....	۳۱۴
مسواک و چگونگی استفاده از آن.....	۳۲۰
انتخاب نوع مسواک.....	۳۲۱
وسایل کمکی تمیز نمودن دندانها.....	۳۲۱
پیشگیری از پوسیدگی دندانها.....	۳۲۲
قرصهای حاوی فلوراید.....	۳۲۳
بیماریهای پریدونتال.....	۳۲۴
رابطه رژیم غذایی و بیماریهای دهان و دندان.....	۳۲۵
مادر و کودک.....	۳۲۶
تغذیه نوزاد.....	۳۲۷

۳۳۱	ضایعات قلبی
۳۳۱	ضایعات حواش پنجگانه
۳۳۲	اختلالات سیستمیک و عمومی، لوسمی
۳۳۳	زرد زخم
۳۳۳	روماتیسم مفصلی حاد و قلبی
۳۳۴	مالاریا
۳۳۴	خلاصه‌ای از برنامه مالاریا و راه ریشه کن کردن آن
۳۳۵	دوره زندگی انگل مالاریا
۳۳۶	علائم بالینی بیماری مالاریا
۳۳۷	راه تشخیص و درمان بیماری مالاریا
۳۳۸	ریشه کنی مالاریا
۳۳۸	مراحل زندگی آنوفل
۳۴۶	افزایش آب بدن
۳۴۷	آلرژی Allrgy
۳۴۸	عوامل ایجاد نقائص خلقت مادرزادی
۳۴۸	عوارض ناشی از باد
۳۴۹	بیماری‌زایی پیتواستریتوکوک
۳۴۹	بیماری‌زایی کوریه باکتریوم دیفتریه C.DIPHTERIAE
۳۵۰	آسپرین
۳۵۰	درمان ناباروری در دهه هشتاد
۳۵۱	واکنش در طول بیهوشی
۳۵۱	اثرات جانبی کلروپرومازین
۳۵۱	اکسیدنیترو، یک آپوئید اعتیادآور
۳۵۲	درمان نگاهدارنده با مقادیر کم دارو در شیزوفرنی
۳۵۲	نشانه‌های آنژین استریتوکوکی و درمان آن
۳۵۳	نشانه‌های بیماری باز دو و درمان آن

در تدبیر کودکان، جوانان، کهول و مشایخ	۳۵۳
جویدن فرآورده‌های صمغی	۳۵۳
ویروس ایدز	۳۵۴
بیماری ایدز در خاورمیانه	۳۵۵
درمان سرمازدگی	۳۵۷
درمان بی حسی اندام	۳۵۸
درمان فلج اندام	۳۵۸
چیزهایی که برای ذهن سودمند است	۳۵۸
چیزهایی که برای ذهن زیان‌آور است	۳۶۰
سکته مغزی	۳۶۱
لرزش اندام	۳۶۳
مواد سودازا	۳۶۴
تعریف وبا	۳۶۵
خستگی	۳۷۵
خستگی عصبی	۳۷۶
هاری	۳۷۶
● اخلاق پزشکی	
پیش‌گفتار	۳۸۱
مقدمه	۳۸۳
● بخش اول: کلیاتی در علم اخلاق	
مقدمه اخلاق اسلامی	۳۸۹
فکر مبداء و معاد در ساخت انسان	۳۹۰
جهان دو بعدی	۳۹۱
حقایق و واقعیتها	۳۹۲
سعادت در گرو عقل یا مذهب؟	۳۹۳
حکمت عملی «فلسفه اخلاق»	۳۹۴

۳۹۴	علوم در قرآن
۳۹۶	اصالت عمل
۳۹۸	مکان و ارزش علم اخلاق
۳۹۹	تعریف علم اخلاق
۴۰۰	موضوع علم اخلاق
۴۰۰	شناخت نفس و اقسام آن
۴۰۲	وجدان با نفس لوامه
۴۰۳	تأدیب نفس
۴۰۴	خویبهای نفس
۴۰۴	روح مبدأ حیات
۴۰۶	درجات روح
۴۰۷	رابطه روح با بدن
۴۰۷	روح و عقل
۴۰۸	آفرینش عقل
۴۰۹	اخلاق و سعادت
۴۱۱	چهار عمل اصلی اخلاق
۴۱۲	تقوا و نقش آن در اخلاق
۴۱۲	سجایای اخلاقی
۴۲۷	● بخش دوم: اخلاق پزشکی
۴۲۳	علم در زندگی
۴۲۴	درد و شفا
۴۲۶	ارزش طبابت
۴۲۷	دکتر و حق ویزیت
۴۲۸	مهارت در پزشکی
۴۴۵	● بخش سوم: ملاحظات پزشکی
۴۴۱	روش های علمی در پزشکی کشور برای بانوان

آموزش پزشکی برای خانمها	۴۴۵
طب در قرآن	۴۵۱
طب اسلامی در جهان	۴۵۱
گیاه درمانی	۴۵۲
حجم آب در بدن و توزیع آن	۴۵۴
آب مقطر	۴۵۵
انگور	۴۵۷
بسیار مفیدند	۴۶۲
اکلیل کوهی، داروی مقوی برای ضعف عمومی	۴۶۶
ارقان	۴۶۷
انگیز	۴۶۷
اسفند	۴۶۸
استبرق	۴۶۸
اذارافی	۴۶۹
آمله، هلیله و بلبله	۴۶۹
انجیر	۴۷۱
اسفناج	۴۷۱
ریحان	۴۷۲
آفتاب گردان	۴۷۳
آذان الفار	۴۷۳
بنج	۴۷۴
آویشن	۴۷۴
اسرب	۴۷۶
اترج	۴۷۷
برگ چنار	۴۷۷
برگ زیتون	۴۷۷

۴۸۲	 نعناع.
۴۸۹	 مؤسسه پژوهشهای گیاهان دارویی ایران.
۴۹۱	 ملیس MELISSA
۴۹۲	 لاواندولا ورا LAVANDULA VERA
۴۹۳	 سالویا (مریم گلی گیاه همه کاره) SALVIA
۴۹۵	 اساس های طبیعی و اهمیت آنها در زندگی امروز بشر.
۵۰۱	 علوم دو قرآن
۵۰۲	 دین و علوم
۵۰۵	 نقش کتابهای اسلامی در تکامل علم
۵۰۶	 طب در قرآن کریم
۵۰۶	 طب در روایات پیشوایان
۵۰۷	 نقش طب اسلامی در جهان
۵۰۸	 گیاه درمانی
۵۱۰	 درمان طبیعی
۵۱۱	 نمونه هایی از گیاهان دارویی
۵۱۲	 اهداف احیای طب اسلامی و داروهای سنتی
	□ طبیب معنوی
۵۱۷	 مقدمه
۵۲۵	 دعا در قرآن
۵۲۶	 دعا در روایات
۵۲۶	 چگونه دعا کنیم؟
۵۲۸	 خواص دعا در دنیا و آخرت
۵۳۴	 چه وقت برای دعا مناسب تر است؟
۵۳۴	 دعا در نماز، روزه و حج
۵۳۵	 دعا و نماز، گشایش دنیا و آخرت
۵۳۶	 سعادت و شقاوت

۵۳۷	مصلحت و مفسده
۵۳۸	خيرخواهى و نصيحت
۵۳۹	كمك از بزرگان
۵۴۰	نامه عمل انسان
۵۴۱	راز و نياز با خدا
۵۴۱	دعا براى استغفار گناهان
۵۴۲	رسيدگى به حال خود
۵۴۳	راه موفقيت
۵۴۴	مؤمن موفق
۵۴۵	راز آفرينش
۵۴۶	عرفان حقيقى
۵۴۷	مايوس نشدن
۵۴۷	ياس از گناه كبيره
۵۴۷	نظر ما در طب معنوى
۵۴۹	چه وقت بايد دعا كرد؟
۵۴۹	باز شرايط دعا
۵۵۰	دعا در عصر اتم
۵۵۰	استغفار بهترين دعا
۵۵۱	سرگرد كلود اتيرلى و نبود طبيب معنوى
۵۵۱	دعاى پيامبران
۵۵۲	نماز براى حاجت
۵۵۳	دعاى پس از مرگ
۵۵۳	دعا براى بيمارى
۵۵۳	دعا جهت دفع گزیدن جانور و دفع سم حشرات
۵۵۴	پاسخ اشكالاتى در دعا
۵۵۵	تأثير دعا در حيوانات

غذا و مرض	۵۵۵
نماز حاجت از امام باقر (ع)	۵۵۶
دعا سبب نجات	۵۵۶
مادیت و معنویت	۵۵۷
نماز جهت درد سر	۵۵۸
دعا برای حاجات	۵۵۹
دعا برای کسی که مال او بر ذمه دیگر باشد و نمی‌دهد	۵۶۱
دعا برای دفع وحشت	۵۶۳
چند چیز موجب صحت بدن است	۵۶۵
حفظ زراعت	۵۶۵
مصادر ادعیه کتاب طیب معنوی	۵۶۷
اعترافات و پیشنهادات	
پیش گفتار	۵۷۱
مقدمه	۵۷۳
طب استعماری و استعمار طبی	۵۸۱
استعمار طبی یا سرقت اطباء یا پزشک ریایی	۵۹۴
احیای درمان سنتی در ایران	۵۹۹
طب سوزنی و درمان سنتی ایران	۶۰۳
طب سوزنی در ایران	۶۰۵
حجامت و مشت و مال	۶۰۶
فصد یا رگ زدن	۶۰۷
دانشکده طب سنتی	۶۰۹
کمبود عوامل غذایی	۶۱۱
تغذیه ناقص	۶۱۱
هدف از انتشار کتاب زبان خوراکیها	۶۱۳
سخت‌ترین مصائب	۶۱۳

گرسنگی نامرئی	۶۱۵
علل گرسنگی‌های مخفی	۶۱۵
طب اسلامی و حجامت	۶۱۸
پزشکان محقق و صاحب نظر	۶۲۳
سخنان مقام معظم رهبری	۶۲۷
طرح بازسازی پزشکی	۶۲۹
طرح نوسازی پزشکی	۶۳۱
تفکر مادی، عامل بسیاری از مفاسد	۶۳۲
آنچه باید انجام داد	۶۳۵
طب سنتی از دیدگاه امام خمینی (ره)	۶۳۷
شمه‌ای از سخنان ارزنده شهید مظلوم دکتر بهشتی	۶۴۰
خطرات داروها و زیانهای حاصله از درمانهای کنونی	۶۴۰
بیماریهایی که پیشرفتهای جدید پزشکی برای بشر به ارمغان آورده است	۶۴۲
طرح احیای داروهای گیاهی و استفاده گسترده از آن	۶۴۶
اهداف احیای طب اسلامی و داروهای سنتی	۶۵۴
علوم در قرآن	۶۵۵
دین و علوم	۶۵۶
تاریخ طب	۶۵۷
درمان طبیعی	۶۵۸
قدرت درمانی طبیعت	۶۶۰
منابع و مأخذ	۵۱۳